

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СЕРИЯСЫ
1997 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 1997 ГОДА

ISSN 2710-2661

№ 4 (2024)

ПАВЛОДАР

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания
№ KZ03VPY00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность
публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

<https://doi.org/10.48081/RJKY2432>

Бас редакторы – главный редактор

Аубакирова Р. Ж.

д.п.н. РФ, к.п.н. РК, профессор

Заместитель главного редактора

Жуматаева Е., *д.п.н., профессор*

Ответственный секретарь

Каббасова А. Т., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Мағауова А. С.,

д.п.н., профессор

Бекмағамбетова Р. К.,

д.п.н., профессор

Самекин А. С.,

доктор PhD, ассоц. профессор

Син Куэн Фунг Кеннет,

д.п.н., профессор (Китай)

Желвис Римантас,

д.п.н., к.псих.н., профессор (Литва)

Авагян А. В.,

д.п.н., ассоц. профессор (Армения)

Томас Чех,

д.п.н., доцент п.н. (Чешская Республика)

Омарова А. Р.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

FTAMP 14.37.27

<https://doi.org/10.48081/ETUQ3690>

***Г. М. Тулекова¹, А. Д. Жомартова², *С. К. Антикеева³,
З. А. Зубайраева⁴, Б. А. Касимбекова⁵**

^{1,2,3}Торайгыров университет,

Республика Казахстан, г. Павлодар;

⁴А.Мырзахметов атындағы Көкшетау университеті,

Қазақстан Республикасы, Көкшетау қ.

⁵Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті,

Қазақстан Республикасы, Шымкент қ.

*e-mail: samal_antikeyeva@mail.ru

¹ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1124-7060>

²ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4433-0485>

³ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4604-5661>

⁴ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8695-0431>

⁵ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2570-113X>

ГЕРМАНИЯ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ САЛЫСТЫРМАЛЫ ТӘЖІРИБЕ

Мақаланың өзектілігі жоғары оқу орындарында мүмкіндігі шектеулі студенттер санының артуына және қолжетімді білім беру ортасын құру қажеттілігіне байланысты. Қазақстан мен Германиядағы жоғары білімнің салыстырмалы талдауы отандық университеттерде қолданудың тиімді инклюзивті тәжірибесін көрсетеді. Мақаланың мақсаты – екі елдің салыстырмалы тәжірибесі арқылы инклюзивті білім беру ортасын ұйымдастырудың негізгі аспектілерін қарастыру. Қазақстан инклюзивті білім беруді енгізу курсынан өтті. Әлемнің көптеген басқа елдеріндегі сияқты, Германиядағы сияқты инклюзивті білім беру жүйесіне көшу оңай емес және кейде ауытқуларға, қайшылықтарға және проблемаларға толы. Зерттеуде қазақстандық және неміс университеттеріндегі инклюзивті білім беру талданады, Қазақстандағы инклюзивке өтудің ағымдағы үдерісі бағаланады, сондай-ақ осы саладағы жетістіктер мен проблемалар қарастырылады. Авторлар мүмкіндігі шектеулі студенттермен жұмыс істеуге кәсіби дайындық тақырыбында екі жоғары оқу орнының оқытушылары арасында сауалнама

жүргізді. Сауалнама нәтижелерін талдау көптеген мұғалімдердің консультациялық және әдістемелік қолдауды қажет ететінін көрсетті. Германияның салыстырмалы тәжірибесіне сүйене отырып, Қазақстанда инклюзивті білім беруді енгізуді жақсарту бойынша ұсыныстар жасалуда. Сонымен қатар, инклюзивті білім беруді қоғамда қабылдау мен қолдау деңгейін арттыру үшін кеңінен ақпараттандыру жұмыстарын жүргізу маңызды екендігі ұсынылған.

Кілтті сөздер: инклюзия, инклюзивті білім беру, интеграция, білім беру қажеттіліктері, даму стратегиясы.

Кіріспе

Қазіргі уақытта инклюзивті білім беру проблемалары көптеген мәдениеттерде өзекті бола отырып, оның басқа білім беру формаларымен салыстырғанда маңыздылығын атап көрсетеді. Заманауи тенденциялардың бірі – элиталық білімнен барлығына арналған сапалы білімге көшу. Әлем ерекше қажеттіліктері бар адамдарға қатысты кемсітушілікке жол берілмейтінін мойындайды. Қазақстанда және Германияда инклюзивті білім беру әртүрлі деңгейде: саяси, ғылыми, ұйымдастырушылық және тәжірибелік деңгейде.

АҚШ, Ұлыбритания, Швеция, Германия сияқты дамыған елдерде ерекше білім беру қажеттіліктері бар университет студенттерін оқытудағы негізгі үрдіс инклюзивті білім беру болып табылады. Бұл студенттерге арнайы жағдай жасалып, қолдау көрсетіледі. Әрбір ел әмбебап шешімдерді жоққа шығаратын өзінің интеграциялық үлгілерін пайдаланады.

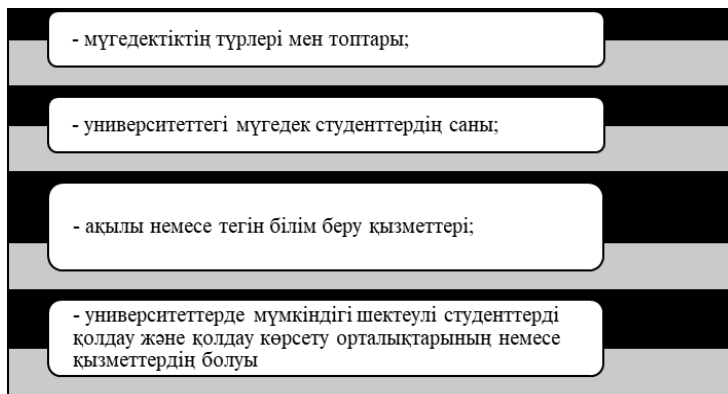
Соңғы жылдары «интеграцияның» орнына «қосу» ұғымы танымал болды [1]. Инклюзивті білім беру ерекше білім беру қажеттіліктері бар ЖОО студенттеріне әлеуметтік мәселелерді шешуде қажетті қолдау көрсете отырып, тең шарттарда сабақтарға қатысуға және оқу үдерісіне қатысуға мүмкіндік береді.

Инклюзивті білім беру – мүмкіндігі шектеулі адамдар басқа студенттермен бірге оқитын білім беру түрі. Ол физикалық, психикалық және қаржылық жағдайына қарамастан білім алудың барлығына қолжетімді болуын қамтамасыз етуді және білім беру ұйымдарын осындай студенттердің қажеттіліктеріне бейімдеуді көздейді. Осыған байланысты білім беру жүйелері әр оқушының жеке қажеттіліктерін ескеретін икемді әдістерді жасауда.

Мүгедектер үшін білім беру және әлеуметтік қолжетімділік мәселелері Қазақстанның еңбектерінде атап өтілген, мысалы: З. А. Мовкебаева, Б. М. Мажинова, Ш. Ж. Жахина, А. Т. Ысқақова, Қ. С. Тебенова, Р. А.

Сүлейменова, А. Қ. Құсайынов және шетелдік ғалымдар: N. Hericks, A. Goldbach, R. Aust.

Қазақстан мен Германиядағы жоғары инклюзивті білім беру жүйесінің тәжірибесін салыстырудың негізгі критерийлері мыналар болды [3]:

Сурет 1

Германияда мүмкіндігі шектеулі студенттердің жеке қажеттіліктерін ескеретін инклюзивті білім беру жүйесі енгізілді. Германиядағы студенттердің шамамен 6% осындай қажеттіліктерге ие. Ел он алты аумаққа бөлінген, олардың әрқайсысы мүгедектерді диагностикалау және тиісті қызметтерді көрсету үшін өз стандарттарын белгілейді. Мүгедектіктің негізгі түрлеріне психикалық бұзылулар, физикалық аурулар және физикалық кемістіктер жатады [4].

Анхальт университеті, Гейдельберг университеті және Берлин университеті сияқты арнайы орталықтар мен қолдау қызметтері бар. Дортманд техникалық университеті инклюзивті білім беруде жетекші рөл атқарып, 40 жылдай мүмкіндігі шектеулі студенттерге білім беруді қолжетімді етіп, мұндай студенттер үшін алғашқы кеңес беру қызметін құрды. Сонымен қатар, Германия мүмкіндігі шектеулі студенттерге қаржылық қолдау көрсетеді, соның ішінде студенттік несие.

Мүмкіндігі шектеулі студенттер үшін Германияда оқу қол жетімді білім беру жүйесінің арқасында басқа студенттер үшін оқудан еш айырмашылығы жоқ. Неміс университеттері мұндай студенттердің қажеттіліктерін кедергісіз нысандар мен арнайы бағдарламалар жасау арқылы зерттейді. Бұл БҰҰ-ның 2009 жылғы Конвенциясында бекітілген мүгедектерге тең қарауға сәйкес келеді. Кампуста оқуыңызды сәтті аяқтауға көмектесетін ұйымдар бар.

Германия неміс ұйымдарын құрды Студенттердің, соның ішінде мүмкіндігі шектеулі студенттердің мәселелерін шешу. Бұл ұйымдар жалпы мәселелерді анықтауға және шешуге көмектеседі. Бұл ұйымдардың желісі «Германияның студенттерге арналған ұлттық қауымдастығының» басқаруындағы әртүрлі аймақтар мен университеттерді қамтиды [5].

Германияда инклюзивті білім беру мектеп деңгейіндегі жалпы және мамандандырылған ұйымдардың қызметкерлері және университет деңгейінде материалдық-техникалық қамтамасыз ету арқылы жүзеге асырылады. Университеттер мүмкіндігі шектеулі студенттерге арнайы қызметтер мен студенттік несиелер ұсынады. Негізгі ерекшелігі факультетте мүмкіндігі шектеулі студенттерге арналған үйлестірушілердің болуы. Университеттерде студенттермен бірге жүретін тьюторлар мен жаттықтырушылар да жұмыс істейді. Мүгедектердің білім алуы тегін емес, заңмен реттеледі.

Неміс университеттері оқыту мен оқуға инклюзивті тәсілдерді енгізуге берік міндеттеме ала отырып, әртүрлілік пен инклюзивтілікті насихаттауды мақтан тұтады. Бұл әртүрлі ортадан шыққан халықаралық студенттердің сыныпта жақсы қабылдануын және бағалануын қамтамасыз етеді.

Қазақстан тәуелсіздік алғаннан бері білім беру саласында ауқымды реформалар жүргізілді. Ғылым және жоғары білім министрлігі білім беру жүйесін жетілдіруге және оның халықаралық қоғамдастыққа интеграциялануына бағытталған бағдарламаларды әзірлеуге назар аударды. Сонымен қатар білім беру саласына инклюзивтілік пен әділеттілік қағидалары енгізілуде, оны Қазақстан кемсітушілікпен күресудің және қолайлы әлеуметтік ортаны құрудың маңызды құралы деп санайды [6].

Осы жылдар ішінде заңнамалық база құрылды:

Білім туралы заң ол инклюзивті білім беруді барлық студенттердің қабілеттері мен ерекше білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, білім алуға тең қолжетімділікті қамтамасыз ету процесі ретінде анықтайды
«Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» Заң
«Мүгедек балаларды әлеуметтік, медициналық-педагогикалық және түзетушілік қолдау туралы» Заң
«Қазақстан Республикасындағы мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы» Заң

Сурет 2

Осы жылдар ішінде Қазақстан Үкіметі білім беру ресурстары мен технологияларына тең қолжетімділікті қамтамасыз етуге бағытталған білім беруді дамыту бағдарламаларын әзірледі. Қазақстан жынысына, ұлтына немесе денсаулық жағдайына қарамастан барлық азаматтардың тегін білім алу құқығына кепілдік беретін «Баршаға арналған білім» және Саламанка декларациясы сияқты жаһандық бастамаларды қолдайды.

Инклюзивті білім беру идеялары, профессор Р. А. Сүлейменова, отбасын қолдау, коррекциялық-педагогикалық көмек көрсету және білім беру ортасын бейімдеу арқылы кедергілерді жоюға және барлық балаларды оқу-тәрбие процесіне кіріктіруге бағытталған мемлекеттік саясаттан тұрады.

ЖОО-лардағы инклюзивті білім берудің инноваторы З. А. Мовкебаева негізгі бағыттарды атап көрсетеді: мүмкіндігі шектеулі студенттерге жеңілдіктер беру, психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету, жұмысқа орналастыру және мұғалімдерді инклюзия жағдайында жұмыс істеуге үйрету. Кеңес беру орталықтарын құру және мамандандырылған оқу материалдарын әзірлеу қажеттігін атап өтті.

Қазақстанда инклюзивтілікті, әсіресе мамандарды даярлауда енгізу бойынша жұмыс жалғасуда, бірақ жоғары білім деңгейінде проблемалар сақталуда. 2021 жылы университеттердің 16 пайызы ғана мүмкіндігі шектеулі студенттерге осындай жағдай жасаған. Өзгерістерге қарамастан, ОӘБ студенттерін оқу үдерісіне толық тартуға кедергілер сақталуда, ал Қазақстанда инклюзивті білім беруді енгізу толығымен сәтті емес.

Негізгі проблемалар: кадрлардың жетіспеушілігі, мұғалімдердің жеткіліксіз дайындығы, жағдайдың болмауы және ата-аналардың хабардарлығының төмендігі. Ресурстардың жетіспеушілігінен университеттерде жағдай күрделене түсті. Зерттеулер көрсеткендей, Қазақстандағы мүмкіндігі шектеулі студенттер инклюзивті ортаны құру әрекеттеріне қарамастан, олардың оқуға және қоғамдық іс-әрекеттерге қатысуын шектейтін оқу орындарына түсуде кедергілерге тап болады. Ақпарат пен оқу материалдарына қол жеткізудегі қиындықтар көмекші технологиялар мен бейімделген педагогикалық тәсілдерді жеткіліксіз қолданумен байланысты.

Студенттердің, мұғалімдердің және қызметкерлердің мұндай студенттердің қажеттіліктерін үнемі түсіне бермейтін жағымсыз көзқарастарынан әлеуметтік кедергілер туындайды. Бұл олардың мүмкіндіктерін жете бағаламауға немесе денсаулығына мән бермеуге әкеледі. Бұл мәселелерді шешу мұғалімдерді оқытуға және қызметкерлерге кеңес беруге негізделген. Көзі көрмейтін немесе нашар көретін студенттер баспа ресурстарына қол жеткізе алмайды, бұл олардың оқу мүмкіндіктерін

шектейді. Жаңа технологиялар мен электронды көздер арнайы қолданбалар мен қосымша өңдеу уақытын талап етеді. Қазақстандағы инклюзивті саясаттың кемшіліктерінің бірі – инклюзивтілікті жүзеге асыру тетіктерін жасамайтын заңнамалық нормалардың анық еместігі [8]. «Білім туралы» заң мүмкіндігі шектеулі студенттерді кемсітуге тыйым салады, бірақ университеттерге кірудегі кедергілерді еңсеру тәртібін белгілемейді.

Қазақстанда ерекше қажеттіліктері бар студенттерге арналған тұрақты инклюзивті бағдарламалар жоқ, бұл білікті мұғалімдердің тапшылығымен ушыға түседі. Кемсітусіз білім алу құқығын жүзеге асыру үшін инклюзивті білім беру туралы заң қабылданды. 2022 жылы жоғары оқу орындарында ерекше білім беруді қажет ететін студенттердің саны 2,6 есеге өсіп, 2023-2024 жылдары 1458 адамға жетті. Қазақстандық жоғары оқу орындарында инклюзивті білім беру тәжірибесіндегі жоғарыда аталған қиындықтарға қарамастан, Қазақстан бұл бағытта белгілі бір қадамдар жасауда [9].

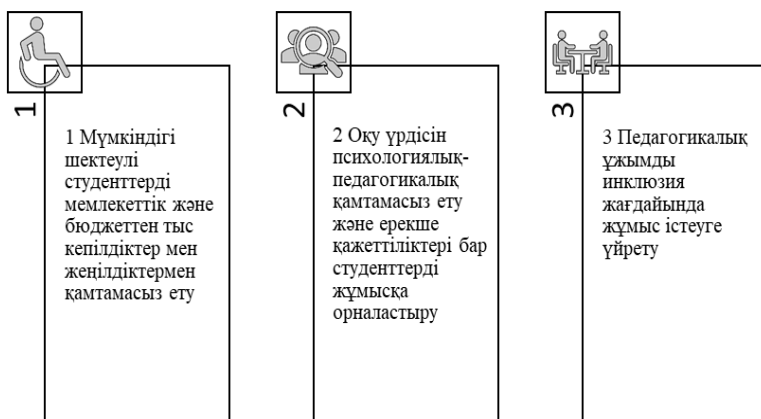

Рисунок 3

Халықаралық ұйымдар Қазақстандағы инклюзивті білім беруді оң бағалайды, бірақ жүйеде нашар сабақтастық мәселесі бар. Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің мәліметінше, мүмкіндігі шектеулі жандардың тек 1 пайызының ғана жоғары білімі бар. ЖОО-лар арнайы бағдарламалар жасап, жан-жақты қолдау көрсетуі керек, сондай-ақ жаңа нысандарды жобалау кезінде мүгедектер үшін қолжетімділікті қарастыруы қажет [10].

Өзгерту оқу процесін ұйымдастырудың арнайы нысандарын құруды талап етеді, оның ішінде:

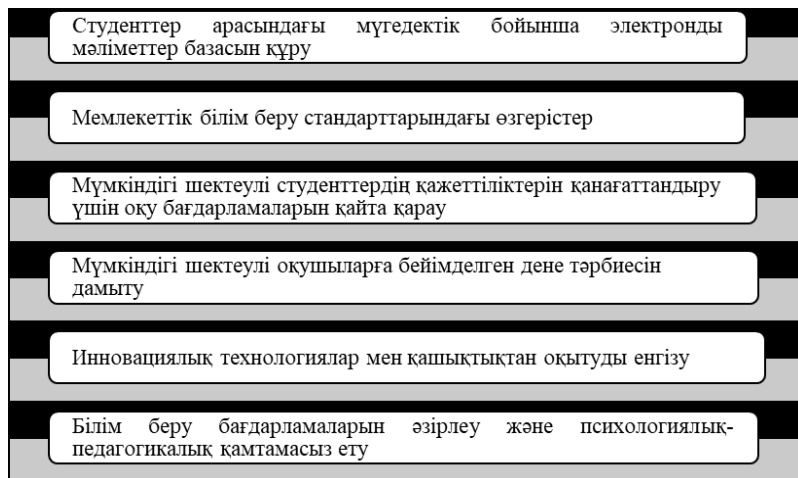

Рисунок 4

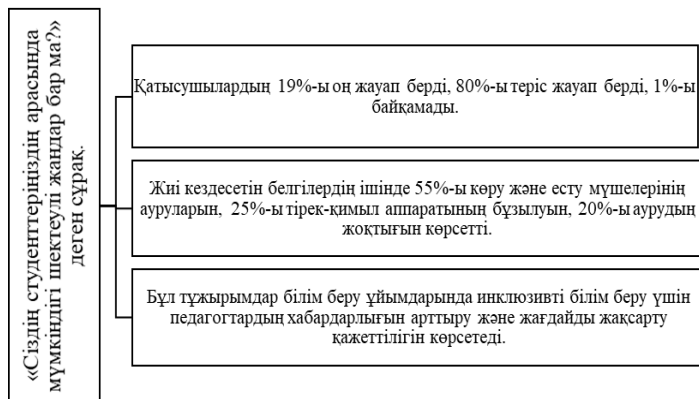
Нәтижесінде мұндай студенттердің мәселелерін шешу үшін орталықтандырылған институттық саясат қажет. Инклюзивті білім беру Қазақстан үшін маңызды саяси, экономикалық және әлеуметтік мәселе болып қала береді.

Инклюзивті білім беруге көшу үшін білікті мамандар мен теориялық негіз қажет. Мұғалімдердің негізгі проблемалары жеткіліксіз дайындық және мұндай студенттермен жұмыс істеуде практикалық дағдылардың болмауы. Инклюзия идеологиясы кемсітушілікті болдырмауға және мүгедектерге тең қарауға негізделген.

Дегенмен, білім беру ортасы мен кадрлардың дайын еместігі сияқты айтарлықтай кедергілер бар. Жоғары оқу орындарында инклюзивті білім беруді ұйымдастыруға қабілетті оқытушылар мен мамандарды даярлау – ең маңызды міндет.

Материалдар мен әдістер

Германия республиканың, Кеттен қаласындағы – Анхальт университеті, және Қазақстан республикасының Павлодар қаласындағы – Торайғыров университеті, университеттерінің оқытушыларының мүмкіндігі шектеулі студенттерді оқытуға дайындық деңгейі талданды, сонымен қатар инклюзивті білім беруді дамытудың шарттары анықталды. Осы мақсатта осындай оқушылармен белсенді араласуға тура келетін мұғалімдерге 20 сұрақтан тұратын сауалнама әзірленді.

Сурет 5

Мүмкіндігі шектеулі оқушылармен жұмыс істеуге мұғалімдерді даярлау жүйесін дамыту, сондай-ақ неғұрлым қолжетімді және бейімделген білім беру ортасын құру маңызды. Тәжірибелік диагностика және оқушылардың ерекшеліктерін есепке алу физикалық және сенсорлық шектеулеріне қарамастан барлық студенттерге тең мүмкіндіктерді қамтамасыз етуге көмектеседі.

Ынтымақтастықта оқуда қиындықтары бар және мүмкіндігі шектеулі оқушылардың даму ерекшеліктерін білу нәтижелері 1-диаграммада көрсетілген.

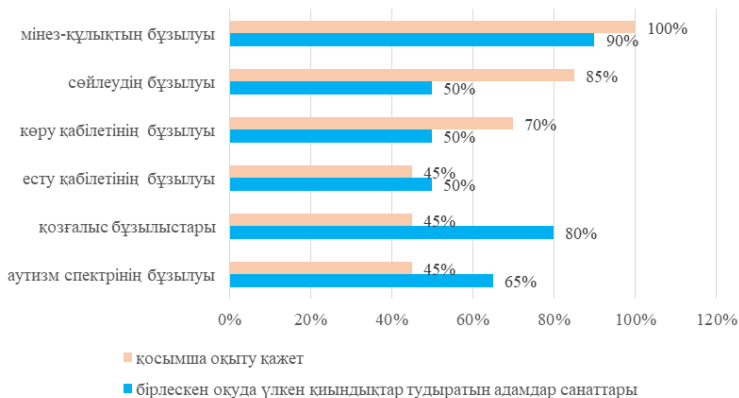

Диаграмма 1 – Мүгедектердің даму ерекшеліктері мен бірлескен оқудағы қиындықтарды білу туралы

«Бірлесіп оқыту процесінде оқушылардың қай категориялары үлкен қиындықтар туғызады?» деген сұраққа жауап бергенде. – Респонденттердің 65%-ы негізгі проблемаларды психикалық дамуы тежелген (55 %), есту қабілетінің бұзылуы (45 %), көру және сөйлеу қабілеті (42 %), тірек-қимыл аппараты (32 %) және қарым-қатынас пен мінез-құлықтағы қиындықтар (25%) бар студенттер екенін көрсетті.). Бұл нәтижелер инклюзивті оқушылармен жұмыс істегенде педагогтардың кездесетін әртүрлі қиындықтарын көрсетеді.

Диаграмма 2 – Ынтымақтастықпен оқытудағы қиындықтар

Көптеген респонденттерге жауап беру қиынға соқты, оқытудың тиімділігіне сілтемелер сирек болды.

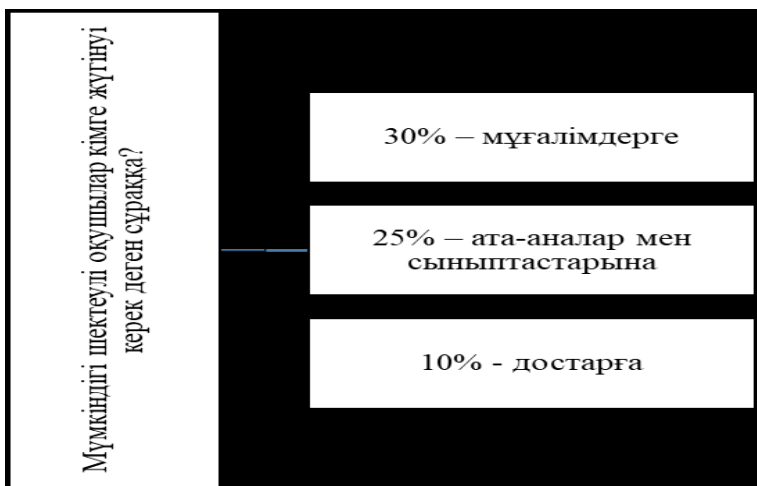
Инклюзивті білім берумен байланысты қиындықтар әртүрлі және әртүрлі типтегі мүгедек оқушыларды оқыту мен қолдауға кешенді көзқарасты талап етеді. Мұғалімдерге осы студенттермен тиімді жұмыс істеу үшін қосымша дайындық пен ресурстар қажет, олардың білім беру процесінде табысқа жетуге тең мүмкіндіктері бар.

«Қандай мүмкіндігі шектеулі студенттермен жұмыс істеуге дайынсыз?» деген сұраққа. – Ұстаздардың 85 пайызы оқу жүктемесінің көптігі мен дайындықтың жеткіліксіздігінен жұмысқа дайын емес. 65 % ата-аналар мен студенттер мұндай адамдарды әрқашан тең қатысушы ретінде қабылдай бермейтінін атап өтті. Тек 26 % ғана кез келген студенттермен жұмыс істеуге дайын екендіктерін білдірді.

Кәсіби дайындығы туралы сұраққа мұғалімдердің 85 %-ы оны жеткіліксіз деп санады, бұл инклюзивті студенттермен жұмыс істеу үшін қосымша біліктілік қажеттігін көрсетеді. 45 %-ы арнайы білім қажет деп есептесе, 40 %-ы біліктілікті арттыру курстары, 15 %-ы жауап беруге қиналған.

Респонденттер мүмкіндігі шектеулі оқушыларды оқытуда олардың ерекшеліктерін ескере отырып, жеке көзқарастың маңыздылығын атап өтті. Сондай-ақ, академиялық үлгермеушіліктердің алдын алу, объективті бағалау жүйесін құру және психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету бойынша ұсыныстар әзірлеу қажет екендігі айтылды.

Сауалнама бойынша мұғалімдердің 70 пайызы оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескереді, 65 пайызы кеңес береді. 75 % күндізгі оқыту ынтымақтастықты дамытуға ықпал етеді деп санайды, ал 80 % студенттердің жеке жоспарларымен жұмыс істеуге дайын. Дегенмен, 70 пайызы мұндай жоспарларды құру көп уақытты қажет ететінін, ал 80 пайызы қолдауды қажет ететінін айтады.

Сурет 5

Мұғалімдердің қиындықтарына ақаулардың сипаттамаларын білмеу (40 %), әдістемелік мәселелер (30 %), қарым-қатынаста қиындықтар (10 %) және күрделі қиындықтардың болмауы (20 %) жатады.

Респонденттер мүмкіндігі шектеулі студенттерді қамту әлеуметтік дағдыларды дамытуға, мақсат қою және білімді қолдана білуге, сонымен қатар өзін-өзі дамытуға дайын болуына ықпал ететінін атап өтті.

Нәтижелер мен талқылау

Зерттеудің мақсаты Германия мен Қазақстандағы инклюзивті білім берудің салыстырмалы тәжірибесін алу, сонымен қатар мұғалімдердің мүмкіндігі шектеулі оқушыларға және инклюзивті білім беруге қатынасы туралы ақпарат алу; педагогикалық ұжымның инклюзивті тәсілді енгізуге көмекке мұқтаждығы, мүмкіндігі шектеулі оқушылардың психологиялық-педагогикалық ерекшеліктері туралы мұғалімдердің хабардар болу деңгейі, оларды педагогикалық тәжірибеде оқытуды ұйымдастыру және мұндай оқушыларды оқыту кезінде мұғалімдер кездесетін қиындықтар.

Сауалнама нәтижелері мұғалімдердің көпшілігінің түзету білім беру принциптерін, мүмкіндігі шектеулі оқушылармен жұмыс істеу әдістерін және психодиагностиканы жеткілікті деңгейде білмейтінін көрсетті. Оларға әдістемелік және консультативтік қолдау қажет. Мұғалімнің инклюзивті білім беруге дайындығы кәсіби дайындықты, ақпараттан хабардар болуын және өзара әрекеттесу қабілетін қамтиды.

Қаржыландыру туралы ақпарат

Бұл мақала Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің IRN AR19679880 «Ерекше білім беру қажеттіліктері бар университет студенттерінің кәсіби құзіреттілігін дамытудың психологиялық-педагогикалық шарттары» грантының жобасы аясында жазылған. Павлодар облысы).

Қорытынды

Германияда инклюзивті білім беруді енгізудің әлемдік тәжірибесі оның Қазақстанда сәтті жүзеге асырылуы мүмкін екенін көрсетеді. Дегенмен, инклюзивтілік қағидаттарын іске асыру проблемалары өзекті болып қала береді, бұл негізінен педагогикалық психологтардың кәсіби құзыреттілігінің жеткіліксіздігіне байланысты. Негізгі кедергілер – психологиялық кедергілер, стереотиптер және мұғалімдер арасындағы арнайы білімнің жоқтығы.

Қазақстанда инклюзивті білім беруді ойдағыдай жүзеге асыру үшін мұғалімдердің, әсіресе, арнайы білім беру және психология саласындағы біліктілігін арттыру қажет. Сондай-ақ стереотиптерді өзгерту және мұғалімдер мен студенттер арасындағы психологиялық кедергілерді жеңу бойынша жұмыс істеу маңызды. Инклюзивті тәжірибе саласында мұғалімдерге қолдау көрсету және қосымша білім беру барлық студенттер үшін қолайлы білім беру ортасын құруға көмектеседі.

References

1 European Commission: Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, Access to quality education for children with special educational needs, Publications Office, 2018, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/440746>

2 **Ahrbeck, B., Felder, M.** Analysis of Barriers to Inclusive Schools in Germany: Why Special Education Is Necessary and Not Evil // Education Sciences. 2020. 10(12):358.

3 **Andriichuk, N.** Historical Background of Inclusive Education Development in the Nordic Countries // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 2017. Vol. 4 (1). P. 97–104.

4 **Berhanu, G.** Inclusive education in Sweden. Responses, challenges, and prospects // International Journal of Special Education. 2011. Vol. 26(2). P. 128–148.

5 Bildung in Deutschland 2020 // Autorengruppe Bildungsberichterstattung. 2020. 361 p.

6 **Bruns, D. A., Mogharreban, C. C.** The gap between beliefs and practices: Earlychildhood practitioners' perceptions about inclusion // Journal of Research in Childhood Education. 2007. Vol. 3. P. 229–234.

7 **Dworschak, W.** Schulbegleitung. individuelle hilfe und unterstützung beim schulbesuch – Ein beitrag zur inklusion? // Leben mit Behinderung. 2016. Vol. 2 (1). P.14–17.

8 **Wehmeyer, M. L.** Universal design for leading, access to the general education curriculum and students with mental retardation // Exceptionality. – 2012. – № 12. – P. 225–235.

9 **Kesalahti, E., Uayrynen, S.** Learning from Our Neighbours: Inclusive Education in the Making. – Rovaniemi, 2013. – 128 p

10 **Sapon-Shevin, M.** Because we can change the world: A practical to building cooperative, inclusive classroom community. – N. Y.: Holiday House, 2009. – 224 p.

21.10.24 ж. баспаға түсті.

23.10.24 ж. түзетулерімен түсті.

05.11.24 ж. басып шығаруға қабылданды.

Г. М. Тулекова¹, А. Д. Жомартова², *С. К. Антикеева³,

З. А. Зубайраева⁴, Б. А. Касимбекова⁵

^{1,2,3}Торайгыров университет,

Республика Казахстан, г. Павлодар;

⁴Кокшетауский университет имени А. Мырзахметова,

Республика Казахстан, г. Кокшетау;

⁵Южно-Казахстанский педагогический университет,

Республика Казахстан, г. Шымкент.

Поступило в редакцию 21.10.24.

Поступило с исправлениями 23.10.24.

Принято в печать 05.11.24.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ОПЫТ ПО ИНКЛЮЗИВНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ ГЕРМАНИИ И КАЗАХСТАНА

Актуальность статьи обусловлена ростом числа студентов ограниченными возможностями в высших учебных заведениях и необходимостью создания доступной образовательной среды. Сравнительный анализ высшего образования Казахстана и Германии выявляет эффективные инклюзивные практики для применения в отечественных вузах. Цель статьи – рассмотреть ключевые аспекты организации инклюзивной образовательной среды, путем сравнительного опыта двух стран. Казахстан взял курс на внедрение инклюзивного образования. Как и во многих других странах мира, переход, как и в Германии, переход к системе инклюзивного образования не прост и порой сопряжен с аномалиями, противоречиями и проблемами. Исследование анализирует инклюзивное образование в казахстанских и германских вузах, оценивает текущий процесс перехода к инклюзии в Казахстане, а также рассматривает достижения и проблемы в этой области. Авторами был проведен опрос среди преподавателей двух вузов на предмет профессиональной готовности работать с обучающимися с ограниченными возможностями. Анализ результатов опроса показал, что многие преподаватели нуждаются в консультационной и методической поддержке. На основе сравнительного опыта Германии даются рекомендации по улучшению внедрения инклюзивного образования в Казахстане.

Ключевые слова: инклюзия, инклюзивное образование, интеграция, образовательные потребности, стратегия развития.

G. M. Tulekova¹, A. D. Zhomartova², S. K. *Antikayeva³,
Z. A. Zubairayeva⁴, B. A. Kassimbekova⁵

^{1,2,3}Toraighyrov University,

Republic of Kazakhstan, Pavlodar;

⁴Kokshetau University named after A. Myrzakhmetov,

Republic of Kazakhstan, Kokshetau;

⁵South Kazakhstan Pedagogical University,

Republic of Kazakhstan, Shymkent

Received 21.10.24.

Received in revised form 23.10.24.

Accepted for publication 05.11.24.

COMPARATIVE EXPERIENCE IN INCLUSIVE EDUCATION IN GERMANY AND KAZAKHSTAN

The relevance of the article is due to the growing number of students with disabilities in higher education institutions and the need to create an accessible educational environment. Comparative analysis of higher education in Kazakhstan and Germany reveals effective inclusive practices for application in domestic universities. The purpose of the article is to consider the key aspects of the organization of inclusive educational environment, through the comparative experience of the two countries. Kazakhstan has set a course for the introduction of inclusive education. As in many other countries of the world, the transition to the system of inclusive education, as in Germany, is not easy and sometimes involves anomalies, contradictions and problems. The study analyzes inclusive education in Kazakhstani and German HEIs, assesses the current process of transition to inclusion in Kazakhstan, and examines achievements and challenges in this area. The authors conducted a survey among teachers of two universities on the subject of professional readiness to work with students with disabilities. The analysis of the survey results showed that many teachers need counseling and methodological support. Based on the comparative experience of Germany, recommendations are given to improve the implementation of inclusive education in Kazakhstan.

Keywords: inclusion, inclusive education, integration, educational needs, development strategy.

Теруге 28.11.2024 ж. жіберілді. Басуға 27.12.2024 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

8,16 Кб RAM

Шартты баспа табағы 26,99.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. Ж. Шокубаева

Корректорлар: А. Р. Омарова, Д. А. Қожас

Тапсырыс № 4305

Сдано в набор 28.11.2024 г. Подписано в печать 27.12.2024 г.

Электронное издание

8,16 Кб RAM

Усл.п.л. 26,99. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. Ж. Шокубаева

Корректоры: А. Р. Омарова, Д. А. Қожас

Заказ № 4305

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.pedagogic-vestnik.tou.edu.kz